

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ

Спорт військовослужбовців, які зазнали поранення під час бойових дій: стан, проблеми, перспективи

Сергій Матвеев, Наталія Крушинська,
Кирило Краснянський

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ, Україна

Анотація. Разом із демократичними зрушеннями, що відбуваються у сучасному суспільстві, на жаль, не припиняються війни та локальні військові конфлікти, які суттєво збільшують кількість військовослужбовців, котрі зазнають поранень або серйозних травмувань під час бойових дій. Ефективним фактором їх реабілітації і подальшої соціалізації виступає спорт. Про позитивний вплив фізичних вправ на відновлення здоров'я військових висловлювались Сократ, Гіппократ, Геродот та інші видатні постаті Стародавньої Греції. Відомо, що лікар Олександра Македонського успішно відновлював дієздатність воїнів спеціально розробленими фізичними програмами. Проте, у сучасній науковій літературі спортивна діяльність військовослужбовців, які отримали поранення під час бойових дій, висвітлена недостатньо, що підкреслює актуальність даної роботи. **Мета.** Підвищення ефективності розвитку спорту військовослужбовців (учасників бойових дій) з інвалідністю в Україні. **Методи.** Аналіз, синтез, узагальнення, порівняння та зіставлення, педагогічне спостереження. **Результати.** Проаналізовано міжнародний та вітчизняний досвід спортивної діяльності військовослужбовців, котрі зазнали поранення під час бойових дій. Узагальнено основні перешкоди, що гальмують прогрес спортивної діяльності військових з інвалідністю, та сформовано напрями її подолання.

Ключові слова: військовослужбовці з інвалідністю, спорт, реабілітація, учасники бойових дій, марафонський біг.

Serhii Matveev, Natalia Krushynska, Kyrylo Krasnianskiy

SPORTS FOR SERVICEMEN WHO WERE WOUNDED DURING MILITARY ACTIONS: STATE, PROBLEMS, AND PROSPECTS

Summary. Unfortunately, despite the democratic changes taking place in modern society, wars and local military conflicts do not stop that results in significantly increase in the number of servicemen wounded or seriously injured during military actions. Sport is an effective factor in their rehabilitation and consequent socialization. Socrates, Hippocrates, Herodotus, and other prominent figures of ancient Greece spoke about the positive effects of exercise on the rehabilitation of military veterans. It is known that the doctor of Alexander the Great successfully restored the capabilities of soldiers with specially designed physical exercise programs. However, in the modern scientific literature, the sports activities of servicemen wounded during military actions are not covered enough that emphasizes the relevance of this study. **Objective.** Improving the effectiveness of the development of sports for servicemen (war veterans) with disabilities in Ukraine. **Methods.** Analysis, synthesis, generalisation, comparison and matching, pedagogical observation. **Results.** The foreign and domestic experience of sports activities for servicemen wounded during military actions was analyzed. The main obstacles that hinder the progress of sports activities for servicemen with disabilities are summarized, and directions for overcoming those obstacles were identified.

Keywords: disabled servicemen, sport, physical rehabilitation, war veterans, marathon.

Matveev S., Krushynska N., Krasnianskiy K. Sports for servicemen who were wounded during military actions: state, problems, and prospects. *Theory and Methods of Physical education and sports.* 2021; 4: 3–7
DOI: 10.32652/tmfvs.2021.4.3–7

Матвеев С., Крушинська Н., Краснянський К. Спорт військовослужбовців, які зазнали поранення під час бойових дій: стан, проблеми, перспективи. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту.* 2021; 4: 3–7
DOI: 10.32652/tmfvs.2021.4.3–7

Вступ. Разом із демократичними зрушеннями, що відбуваються у сучасному суспільстві, на жаль, не припиняються війни та локальні військові конфлікти, які суттєво збільшують кількість військовослужбовців, що зазнають поранень або серйозних травмувань під час бойових дій. Ефективним фактором їх реабілітації і подальшої соціалізації виступає спорт. Про позитивний вплив фізичних вправ на відновлення здоров'я військових висловлювались Сократ, Гіппократ, Геродот та інші видатні постаті Стародавньої Греції. Відомо, що лікар Олександра Македонського успішно відновлював дієздатність воїнів спеціально розробленими фізичними програмами. Питання розвитку адаптивної фізичної культури в нашій країні досліджували Ю. А. Бріскін (2000–2005); І. О. Когут (2014–2021); А. В. Передерій (2018–2020); Н. А. Носко (2015–2020); К. Чебанова (2020–2021) та ін. Зарубіжні фахівці – V. Antonelli 1983; L. Miller 1985; D. Hoffmeyer (2017), K. Cullis (2017) – досліджували економічні проблеми волонтерства.

На жаль, у доступній спеціальній літературі спортивна діяльність військовослужбовців, які отримали поранення під час бойових дій, висвітлена недостатньо, що підкреслює актуальність представленої роботи.

Мета дослідження – підвищити ефективність розвитку спорту військовослужбовців з інвалідністю в Україні.

Методи дослідження: аналіз, синтез, узагальнення наукової літератури та документальних джерел, порівняння та зіставлення, опитування, педагогічні спостереження.

Результати дослідження. Військові дії, що тривають на території України з 2014 р. і до сьогодні призве-

ли до багатьох негативних наслідків: людських жертв, втрат фізичного та психологічного здоров'я, самогубств, безробіття, проблем у родинах, соціальної нестабільності [1, 6, 7]. Військовослужбовці, які перебували в зоні бойових дій, отримали статус учасників бойових дій. Їх соціалізація після повернення з війни відбувається різними методами, проте наслідки поранень як фізичні, так і психологічні, можуть постійно повертатись.

Соціалізація учасників бойових дій, які перебували у важких екстремальних умовах, безпосередньо пов'язана з адаптаційними можливостями людського організму, тобто рівнем його реакції, як саморегульованої системи. Адаптаційні процеси, що відбуваються в організмі постраждалих, які реалізуються завдяки механізму біосоціальної інтеграції, обумовлені рівнем фізіологічного та психологічного розвитку людини і розглядаються як власність особистості в цілому [1–3].

Першими, хто започаткував вивчення особливостей психо-фізіологічного відновлення військових за допомогою бігу на марафонську дистанцію (42 195 м), стали Сполучені Штати Америки. Традиція Марафону морської піхоти США започаткована 1975 р. після закінчення війни у В'єтнамі (1959–1975 рр.), в якій США отримала політичну поразку, що спричинила потужний антивоєнний рух у країні, майже 60 тис. загиблих та понад 150 тис. поранених, серед яких 13 тис. загиблих та понад 150 тис. поранених саме з корпусу морської піхоти США. У тому самому році командування морської піхоти організувало перший марафон, який мав стати інструментом заохочення до військової служби, підбору піхотинців, покращення стосунків військових з цивільними особами, накопичення коштів для поранених морських піхотинців. Перший марафон зібрав понад тисячу бажаючих, і щорічно кількість учасників бігу суттєво збільшувалась. Марафонську дистанцію долали поранені військові, щоб довести собі і всім, що для них це можливо. Також бігли друзі та родичі загиблих [9, 18–21].

Аналіз досліджень зарубіжної практики лікування та соціалізації військо-

вослужбовців дозволяє констатувати, що окрім США багатий досвід подолання наслідків бойових психічних травм має армія Ізраїлю, в якій ще в ході війни з Ліваном у 1982 р. успішно впроваджувались принципи надання допомоги постраждалим (BICEPS). Для цього були створені так звані підрозділи відновлення боєздатності (Combat Fitness Retraining Unit), персонал яких складався із психіатрів, соціальних працівників, клінічних психологів, інструкторів зі спорту та спеціальних програм з бойової підготовки. Важливою умовою проведення подібних заходів була обов'язковість бойового досвіду для лікарів і психологів, які надавали допомогу травмованим особам, що дозволяло встановлювати довірливі стосунки між пацієнтами та реабілітологами [4, 6, 9, 12].

У країнах Заходу реабілітація передбачає комплекс дій з відновлення здоров'я хворої людини або «соціального здоров'я» індивіда, із поверненням його до громадського та професійного життя. Дуже важливим є положення про безперервність реабілітації: медична – повинна починатись у процесі лікування, професійна – одразу після закінчення медичної.

Встановлено, що система реабілітації в Латвії організована на базі Національного реабілітаційного центру «Вайварі», Спілки латвійських лікарів, Медичної академії й Спілки латвійських реабілітологів. У 2000 р. в Латвійській медичній академії було створено факультет реабілітації (навчання студентів медичного факультету основ реабілітології); академічної школи фізіотерапії (чотирирічне навчання студентів-фізіотерапевтів); академічної школи ерготерапії (чотирирічне навчання студентів-ерготерапевтів); резидентури із реабілітації (трирічне післядипломне навчання для лікарів) і курсів підвищення кваліфікації з різних напрямів реабілітації [2].

12 травня 2018 р. Президентом України підписано указ про фізкультурно-спортивну реабілітацію учасників бойових дій. З вересня 2018 р. за сприяння Федерації легкої атлетики України та Національної ради спортивної реабілітації захисників України започатковано регулярні

легкоатлетичні тренування учасників бойових дій, військовослужбовців та їхніх родин.

Існують міжнародні програми соціалізації військових через спорт, серед яких найбільш популярними є такі: Марафон Миру (1923 р.); Cateran yomr (1944 р.); Марафон морської піхоти в США (1975 р.); Warrior Games в США (2013 р.); Invictus Games у Великій Британії (з 2014 р.).

З 2018 р. розпочалась соціалізація українських учасників бойових дій за допомогою спорту. Серед спортивних заходів, що організовуються у нашій країні, можна виділити такі: забіг пам'яті І. Бронівського (2016 р.); Відкриті тренування ветеранів АТО на НСК Олімпійський (5 вересня 2018 р.); Ветеранська десятка (2018 р.); Звитяга Нескорених (2018 р.); забіг «Шаную воїнів, біжу за Героїв України» (2018 р.); чемпіонат України для ветеранів АТО та діючих військовослужбовців (2018 р.).

Сьогодні набирають популярності різноманітні напрями соціалізації учасників бойових дій: Кубок Нескорених з футболу; рибальська сотня; «Вітрила волі»; українське радіо з участю ветеранів АТО та військовослужбовців; скандинавська ходьба серед учасників бойових дій тощо [8–11].

Основою ветеранського спортивного руху залишається підготовка до різних змагань, де їх учасники разом зі своїми сім'ями можуть відновлювати психологічне та фізичне здоров'я. Більшість ветеранів готується до найважчої дистанції – марафонського бігу (42 195 м).

Марафонський біг допомагає активізувати життєзабезпечення організму та соціалізацію учасників бойових дій, сприяє психологічному відновленню, допомагає загартувувати та стимулювати до подальших життєвих перемог. Як показав аналіз спеціальної літератури та практичних спостережень, військовослужбовці, котрі почали займатись легкою атлетикою, краще соціалізуються, відновлюються після травм та досягають високих результатів у змаганнях. Отже, сприяння розвитку марафонського бігу, його популяризації серед військових, а також удосконалення системи під-

готовки до всеукраїнських і міжнародних змагань покращує і пришвидшує процес соціалізації, відновлення здоров'я після психологічних та фізичних травм учасників бойових дій [9, 13, 16]. З 2016 р. українські військові беруть участь у Марафоні морської піхоти в США. Спочатку цілеспрямованої підготовки до понаддовгої і складної дистанції не було. Основним завданням було подолання змагальної дистанції.

За сприяння Федерації легкої атлетики України та Національної ради спортивної реабілітації захисників України з 2018 р. розпочались регулярні тренування з легкої атлетики учасників бойових дій, військовослужбовців та їхніх родин. Ветерани разом зі своїми близькими відновлюють психологічне та фізичне здоров'я за допомогою адаптивних програм. Крім того, до щорічного спортивного календаря почали додаватися змагання для учасників бойових дій: «Ветеранська десятка», забіг «Шаную воїнів, біжу за Героїв України», «Кубок Героїв АТО», «Звитяга нескорених», чемпіонат України в Сумах і Луцьку. Також збільшується кількість учасників бойових дій, які приєднуються до всеукраїнських марафонів Run Ukraine. Для них організуються та проводяться різноманітні турніри та міжнародні змагання.

Успішні виступи наших військовослужбовців у міжнародних змаганнях, а також позитивні наслідки проведення загальноукраїнських заходів приносять вагомий позитивний результат. Разом з тим наявність успіху не може бути причиною не помічати окремі проблеми, що гальмують розвиток спортивної діяльності військовослужбовців, які зазнали уражень і травмувань під час бойових дій. Впровадження заходів через усунення недоліків дозволить забезпечити подальший розвиток цієї край необхідної, корисної та патріотичної державної справи [14, 17, 18, 20].

Результати досліджень світової та вітчизняної практики дозволили виявити п'ять основних перешкод (недоліків), що можуть впливати на стан спорту військовослужбовців, які отримали поранення чи травми під час бо-

йових дій. Їх усунення забезпечить подальший розвиток цього надпопулярного напрямку.

Серед суттєвих проблем спотивної діяльності учасників бойових дій можна виділити такі: організаційно-правові, кадрові, науково-методичні, інформаційно-комунікативні, фінансово-економічні. Наслідками цих проблем стали складнощі у реалізації договорів для проведення тренувань на спортивних базах; недостатня кількість кваліфікованих фахівців для спортивної роботи з військовослужбовцями – учасниками бойових дій; відсутність обґрунтованої системи спортивної підготовки військовослужбовців – учасників бойових дій; недостатнє радіо-, теле- і прес-інформування про спорт військовослужбовців – учасників бойових дій, їхні успіхи, мужність і патріотизм; обмеженість фінансових можливостей для проведення запланованих заходів, що гальмує своєчасне усунення існуючих недоліків. Для підтримання ефективності спортивної діяльності учасників бойових дій необхідні: виконання Указів Президента України державними й спортивними структурами; відкриття спеціальних кафедр (курсів, навчальних дисциплін) у закладах вищої освіти (ЗВО) з підготовки фахівців для роботи з військовослужбовцями – учасниками бойових дій; проведення наукових досліджень та на їх основі підготовка методичних посібників за видами спорту для військовослужбовців – учасників бойових дій; систематичне висвітлення спортивних досягнень наших військовослужбовців – учасників бойових дій на радіо, телебаченні, пресі для патріотичного виховання молоді та посилення духу переможців у населення; створити державні та позадержавні фонди фінансування спортивної роботи з ветеранами АТО/ООС.

Дискусія. Результати аналізу фахової літератури (І. Когут, 2021; Н. Крушинська; В. Свириденко, 2021; N. Melzer, 2020) та інформації мережі Інтернет свідчать, що різні види спорту суттєво впливають на фізичну та психологічну реабілітацію учасників бойових дій.

За результатами досліджень Ю. Бриндікова (2018) встановлено, що попри наявність в Україні ряду організаційно-правових документів маємо неналежне виконання комплексного мультидисциплінарного підходу у відновленні військовослужбовців Збройних сил України, що були задіяні у бойових діях. Для вирішення проблеми необхідне чітке виконання Указів Президента України, державних і спортивних структур.

У ході вивчення результатів досліджень Н. Вербина, В. Шемчука, А. Саїнчука, Т. Терещенко (2020) виявлено, що вирішальну роль для реабілітації військовослужбовців з особливими потребами відіграє рухова активність. Однак аналіз науково-методичної літератури та військової практики засвідчив, що питанням не приділено достатньої уваги, відсутні методичні посібники за видами спорту для військовослужбовців та брак кваліфікаційних кадрів для роботи зі спортсменами з особливими потребами.

Ознайомлення з підготовкою майбутніх фахівців з адаптивного спорту у зарубіжних країнах свідчить, що дослідженням кадрового забезпечення приділяється значна увага. Так, програма Університету штату Огайо (США) спрямована на підготовку таких фахівців, як Physical Education Pedagogy, Adapted Physical Education and Physical Education Teacher Education (педагог фізичної культури, фахівець з адаптивного фізичного виховання й викладач фізичної культури). В Університеті Virginia (Канада) на факультеті кінезіології та оздоровчих технологій основна увага приділяється формуванню знань студентів про роль адаптивної фізичної активності в оздоровленні інвалідів; у Латиській академії спортивної освіти розпочалася підготовка фахівців з Adapted Physical Education – адаптивного фізичного виховання; Палацький університет Оломоуц (Чехія) здійснює підготовку фахівців з адаптивної фізичної активності (трирічний термін навчання на бакалавра та п'ятирічний – для отримання ступеня магістр) [5].

Для вирішення поставлених завдань та підвищення ефективності процесів відновлення психологічного

та фізичного здоров'я учасників бойових дій з 2018 р. Національною радою фізкультурно-спортивної реабілітації та уповноваженого Президента з питань реабілітації учасників бойових дій Вадима Свириденка започатковано регулярні тренування на НСК «Олімпійський». Упродовж цих років відбувається психологічне та фізичне відновлення учасників бойових дій та їхніх сімей. Однією з найважчих дисциплін легкої атлетики, яку долають ветерани війни, – марафонський біг (42 195 м). Готуючись до основного старту протягом багатьох місяців, ветерани соціалізуються до мирного життя [13–17].

Результати успішного застосування марафонського бігу для відновлення психічних і фізичних можливостей осіб з інвалідністю в нашій країні дають підстави вважати засоби і методи тренування в цій дисципліні легкої атлетики досить ефективними, про що свідчать акти впровадження: Всеукраїнське фізкультурно-спортивне товариство «Національна рада спортивної реабілітації захисників України»; Громадська організація «Цивільний корпус добровольчих батальйонів»; Київський міський Палац ветеранів»; благодійна організація «Благодійний фонд «Ветеранська десятка»; Комуніальна бюджетна установа Київський міський центр допомоги учасникам антитерористичної операції»; «Славетні епохи України».

Висновки:

1. Аналіз всесвітнього і вітчизняного досвіду показав безумовну користь спорту для військовослужбовців, які зазнали поранень чи травм під час бойових дій.

2. Військовослужбовці за рахунок спорту швидше і якісніше соціалізуються, покращують фізичне, психічне і моральне здоров'я, демонструють незламність духу і патріотизм, служать наочним прикладом для молодого покоління нашої країни.

3. Результати досліджень дозволили виявити основні проблеми, які заважають подальшим досягненням наших військових. До них слід віднести організаційно-правові, кадрові, науково-методичні, інформаційно-комунікативні та фінансово-економічні.

4. Запропоновані шляхи усунення проблем забезпечать подальші перспективи розвитку спорту військово-службовців, які зазнали поранень чи травм у період бойових дій.

Перспективи подальших досліджень передбачають розробку програми дій із розвитку спорту військовослужбовців – учасників бойових дій.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що відсутній будь-який конфлікт інтересів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білов ОА. Психологія бойової психічної травми: монографія. Київ: Талком; 2016. 245 с.
2. Бриндіков ЮЛ. Теорія та практика реабілітації військовослужбовців – учасників бойових дій в системі соціальних служб [дисертація]. Тернопіль: Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка; 2018. 559 с.
3. Буряк О, Гіневський М. Соціальна адаптація армії України до нових умов існування. В: Збірник наукових праць Харківського університету повітряних сил. Харків; 2014: С. 160-6.
4. Денисюк СГ, Корнієнко ВО. Адаптація як передумова самореалізації військовослужбовців до умов цивільного життя. В: Актуальні проблеми проектування, виготовлення і експлуатації озброєння та військової техніки. Матеріали Всеукр. науково-технічної конф. 2017 Трав 17-19; Вінниця. Вінниця; 2017. с. 111-3.
5. Карпюк РП. Аналіз зарубіжних навчальних планів підготовки фахівців для галузі адаптивної фізичної культури. URL: <https://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2008-11/08krppts.pdf> (дата звернення 28.09.2020).
6. Когут І, Маринич В, Чебанова К. Методологічне та методичне забезпечення організації інклюзивного навчально-тренувального процесу спортсменів з інвалідністю в карате. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2021;2:121-8.
7. Когут І, Матвєєв С, Маринич В, Гончаренко Є. Концептуальні положення реалізації соціально-гуманістичних засад адаптивної фізичної культури в українському освітньому просторі. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2020;2:130-42.
8. Кропивницька Т, Краснянський К. Сучасні тенденції розвитку спорту та їх вплив на організацію комплексних змагань. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2016;3:80-4.
9. Крушинська НМ, Когут Ю. Марафонський біг як засіб соціалізації учасників бойових дій в Україні та світі. В: Молодь та олімпійський рух: зб. тез доповідей 14-ї Міжнар. наук. конф. молодих вчених; 2021 Трав 19 Київ. Київ; 2021: С. 254-5.
10. Пузань ЯП, Крушинська НМ. Розвиток спорту серед учасників бойових дій в Україні. В: Молодь та олімпійський рух: зб. тез доповідей 14-ї Міжнар. наук. конф. молодих вчених; 2021 Трав 19 Київ. Київ; 2021: С. 270-4.
11. Пузань ЯП, Крушинська НМ, Свириденко ВВ. Марафонський біг як засіб відновлення після травм ветеранів АТО. В: Спорт та сучасне

суспільство: матеріали 14-ї Міжнар. студ. наук. конф.; 2021 Бер 19 Київ. Київ; 2021: С. 270-4.

12. Сахно СВ. Проблеми соціального забезпечення військовослужбовців в Україні. Вісник Приазовського державного технічного університету. 2020;5:64-4.

13. Dixon K. Life after war: yas, you, can. CreateSpace; 2017. 32 p.

14. Geiss R, Melzer N. The Oxford handbook on the international law of global security. Series: Oxford: Oxford University Press; 2021. 1200 p.

15. Hoffmeyer D, Cullis K. Warrion to patriot citizen. Transition your military service and skills to your new civilian adventure, CreateSpace; 2017. 284 p.

16. Irina Kohut, Tatyana Kropivnitskaya, Ievgen Goncharenko, Viktorya Marynych, Sergey Matvieiev. Adaptive sports: features of its origin and problems of development. Teoria ta Metodika Fizicnogo Vihovannishiu 2018;2:20-4.

17. Kohut I, Borysova O, Marynych V, Chebanova K, Filimonova N, Kropyvnytska T, Krasnianskiy K. Basics of Inclusive Education and Training Process for Karate Athletes with Disabilities. Sport Mont. 2021; 2:107-12.

18. Kropyvnytska T, Imas Y, Borysova O, Krasnianskiy K, Goncharenko E, Kohut I, Marynych V, Ulan A. Specifics of organization of international complex competitions in non-olympic sports. Sport Mont. 2021; 2:113-8.

19. Melzer N. Report of the special rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment "Psychological torture". Project Report. Office of the High Commissioner on Human Rights; 2020. 22 p.

20. Melzer N. Report of the special rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment of punishment on his mission to Ukraine. Project Report. Office of the High Commissioner on Human Rights. Publisher's; 2020. 22 p.

21. Melzer N. The principle of distinction between civilians and combatants. The Oxford handbook of international law in armed conflict. Oxford: Oxford University Press; 2015. 128 p.

LITERATURE:

1. Blinov OA. Psychology of combat mental trauma: monograph. Kyiv: Talkom; 2016. 245 p.
2. Bryndikov YuL. Theory and practice of rehabilitation of servicemen - participants of military actions in the system of social services [dissertation]. Ternopil: Ternopil Volodymyr Hnatiuk national pedagogical university; 2018. 559 p.
3. Buriak O, Hinevskiy M. Social adaptation of the Ukrainian army to new environments. In: Scientific Works of Kharkiv National Air Force University. Kharkiv; 2014. P. 160-6.
4. Denysiuk SH, Kornienko VO. Adaptation as a prerequisite for self-realization of servicemen to the conditions of civilian life. In: Current issues of designing, manufacturing and operation of weapons and military equipment. Proceedings of the All-Ukrainian scientific and technical conf. 2017 May 17-19; Vinnytsia. Vinnytsia; 2017. P. 111-3.
5. Karpiuk RP. Analysis of foreign curricula for training specialists in the field of adaptive physical culture. URL: <https://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2008-11/08krppts.pdf> (Retrieved 28.09.2020).
6. Kogut I, Marynych V, Chebanova K. Methodological and methodical support for the organization of inclusive educational and training process of disabled athletes in karate. Theory and methods of physical education and sports. 2021;2:121-8.

7. Kogut I, Matvieiev S, Marynych V, Honcharenko Ye. Conceptual provisions for the implementation of socio-humanistic principles of adaptive physical culture in the Ukrainian educational space. Theory and methods of physical education and sports. 2020;2:130-42.

8. Kropyvnytska T, Krasnianskyi K. Modern trends of sport development and their impact on the organization of complex exercises. Theory and methods of physical education and sports. 2016;3:80-4.

9. Krushynska NM, Kogut IO. Marathon running as a means of socialization of war veterans in Ukraine and the world. In: Youth and the Olympic Movement: Proceedings of the 14-th Intern. conf. of young scientists, 2021, May 19Kyiv. Kyiv; 2021. P. 254-5.

10. Pusan YaP, Krushynska NM, Sports development among war veterans in Ukraine. In: Youth and the Olympic Movement: Proceedings of the 14-th Intern. conf. of young scientists, 2021, May 19Kyiv. Kyiv; 2021. P. 270-4.

11. Pusan YaP, Krushynska NM, Svyrydenko VV. Marathon as a means of recovery from injuries of anti-terrorist operation veterans. In: Sports and modern society: Proceedings of the 14-th Intern. conf. of students; 2021, March 19 Kyiv. Kyiv; 2021. P. 270-4.

12. Sakhno SV. Problems of social security of servicemen in Ukraine. Visnyk Pryazovskoho derzhavnoho technichnoho universytetu. 2020;5:64-4.

13. Dixon K. Life after war: yas, you, can. CreateSpace; 2017. 32 p.

14. Geiss R, Melzer N. The Oxford handbook on the international law of global security. Series: Oxford: Oxford University Press; 2021. 1200 p.

15. Hoffmeyer D, Cullis K. Warrior to patriot citizen. Transition your military service and skills

to your new civilian adventure, CreateSpace; 2017. 284 p.

16. Irina Kohut, Tatyana Kropivnitskaya, Ievgen Goncharenko, Viktorya Marynych, Sergey Matvieiev. Adaptive sports: features of its origin and problems of development. Teoria ta Metodika Fizicnogo Vihovannathisю 2018;2:20-4.

17. Kohut I, Borysova O, Marynych V, Chebanova K, Filiimonova N, Kropyvnytska T, Krasnianskiy K. Basics of Inclusive Education and Training Process for Karate Athletes with Disabilities. Sport Mont. 2021; 2:107-12.

18. Kropyvnytska T, Imas Y, Borysova O, Krasnianskiy K, Goncharenko E, Kohut I, Marynych V, Ulan A. Specifics of organization of international complex competitions in non-olympic sports. Sport Mont. 2021; 2:113-8.

19. Melzer N. Report of the special rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment "Psychological torture". Project Report. Office of the High Commissioner on Human Rights; 2020. 22 p.

20. Melzer N. Report of the special rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment of punishment on his mission to Ukraine. Project Report. Office of the High Commissioner on Human Rights. Publisher's; 2020. 22 p.

21. Melzer N. The principle of distinction between civilians and combatants. The Oxford handbook of international law in armed conflict. Oxford: Oxford University Press; 2015. 128 p.

Надійшла 01.11.2021

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Матвєєв Сергій Федорович <https://orcid.org/0000-0002-5998-8020>, kaf.pnas@gmail.com

Крушинська Наталія Миколаївна <https://orcid.org/0000-0003-1661-9177>,
krusynskanataliia@ukr.net

Краснянський Кирило Вікторович <https://orcid.org/0000-0002-6060-5445>, krasnianskiy91@gmail.com

Національний університет фізичного виховання і спорту України
03150, Київ, вул. Фізкультури, 1

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Matveev Sergey <https://orcid.org/0000-0002-5998-8020>, kaf.pnas@gmail.com

Krushynska Natalia <https://orcid.org/0000-0003-1661-9177>, krusynskanataliia@ukr.net

Krasnianskiy Kyrylo <https://orcid.org/0000-0002-6060-5445> krasnianskiy91@gmail.com

National University of Ukraine on Physical Education and Sport
03150, Kyiv, Fizkul'tury str. 1